

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до проекту Закону України

«Про внесення змін до статті 55 Закону України «Про банки і банківську діяльність» щодо гарантування прав клієнтів банку, пов'язаних з банківським шахрайством»

1. Обґрунтування необхідності прийняття законопроекту

На сьогодні дуже поширеним є банківське шахрайство. Однак, законодавчо залишаються дещо неврегульовані права клієнта у правовідносинах з банком, коли виникають ситуації злочинного списання коштів з рахунку клієнта.

У зв'язку з цим, у постанові Верховного Суду від 16 серпня 2023 року у справі № 176/1445/22, зазначено: «Банк має доводити, що користувач своїми діями чи бездіяльністю сприяв втраті, незаконному використанню персонального ідентифікаційного номера або іншої інформації, яка дає змогу ініціювати платіжні операції; у разі недоведеності обставин, які безспірно свідчать про те, що користувач своїми діями чи бездіяльністю сприяв втраті, незаконному використанню ПІН-коду або іншої інформації, яка дає змогу ініціювати платіжні операції, необхідно виходити з відсутності вини користувача у перерахуванні чи отриманні спірних грошових коштів; сам по собі факт коректного вводу вихідних даних для ініціювання такої банківської операції, як списання коштів з рахунку користувача, не може достовірно підтверджувати ту обставину, що користувач своїми діями чи бездіяльністю сприяв втраті, незаконному використанню ПІН-коду або іншої інформації, яка дає змогу ініціювати платіжні операції; за відсутності належних та допустимих доказів сумніви та припущення мають тлумачитися переважно на користь споживача, який зазвичай є «слабкою» стороною у таких цивільних відносинах, правові відносини споживача з банком фактично не є рівними».

Разом з цим, Верховний Суд у складі колегії суддів Третьої судової палати Касаційного цивільного суду у постанові від 2 липня 2025 року по справі № 490/7829/23 дійшов до висновку про те, що «клієнт банку не несе відповідальності за несанкціоновані операції з платіжною картою, якщо він невідкладно повідомив банк про такі операції, а банк не довів, що клієнт своїми діями чи бездіяльністю сприяв втраті або незаконному використанню персонального ідентифікаційного номера чи іншої інформації, яка дає змогу ініціювати платіжні операції. Сам по собі факт коректного введення вихідних даних для ініціювання банківської операції не може достовірно підтверджувати вину клієнта.».

Також, варто зазначити, що висновки Європейського суду з прав людини, висловлені у рішенні від 30 квітня 2013 року справі «Тимошенко проти України» (заява № 49872/11), щодо принципу юридичної визначеності, який означає, що застосування національного законодавства має бути передбачуваним тією мірою, щоб воно відповідало стандарту «законності», передбаченому Конвенцією стандарту, що вимагає, щоб усе законодавство було сформульовано з достатньою точністю для того, щоб надати особі можливість за потреби, за відповідної консультації передбачати тією мірою, що є розумною за відповідних обставин, наслідки, які може потягнути за собою її дія (параграф 264).

Враховуючи вищевикладене, з метою забезпечення захисту прав клієнтів від банківського шахрайства, а також спираючись на правові позиції Верховного Суду України, необхідним є законодавче врегулювання та визначення прав клієнтів банку у разі несанкціонованих операцій з карткою, якщо банк не довів його сприяння незаконному використанню платіжної інформації.

2. Мета та завдання прийняття законопроекту

Метою законопроекту є забезпечення захисту прав клієнтів від банківського шахрайства.

3. Загальна характеристика та основні положення законопроекту

Проектом закону пропонується внести зміни до статті 55 Закону України «Про банки і банківську діяльність», якими передбачається встановити, що банк зобов'язаний у разі здійснення недозволеної або некоректно виконаної платіжної операції, якщо клієнт невідкладно повідомив про платіжні операції, які він не виконував або які були виконані некоректно, негайно відшкодувати платнику суму такої операції та за необхідності відновити залишок коштів на рахунку до того стану, у якому він був перед виконанням цієї операції. У свою чергу, клієнт не несе відповідальності за здійснення платіжних операцій, якщо спеціальний платіжний засіб було використано без фізичного пред'явлення користувачем або електронної ідентифікації самого спеціального платіжного засобу та його держателя, крім випадків, коли буде доведено, що клієнт своїми діями чи бездіяльністю сприяв втраті, незаконному використанню персонального ідентифікаційного номера або іншої інформації, яка дає змогу ініціювати платіжні операції банком.

4. Стан нормативно-правової бази у даній сфері правового регулювання

У відповідній сфері правового регулювання діють Конституція України, Закон України «Про банки і банківську діяльність».

5. Фінансово – економічне обґрунтування

Реалізація законопроекту не потребуватиме додаткових видатків з Державного бюджету України.

6. Прогноз соціально-економічних та інших наслідків прийняття законопроекту

Прийняття законопроекту забезпечить захист прав клієнтів від банківського шахрайства.

Народний депутат України

Валерій ГНАТЕНКО

ЄАС ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
Підписувач: Гнатенко Валерій Сергійович
Сертифікат: 3FAA9288358EC00304000000D60C3100E409DC00
Дійсний до: 28.11.2026 0:00:00

Апарат Верховної Ради України
260д9/1-2026/122171 від 26.05.2026

2241679